

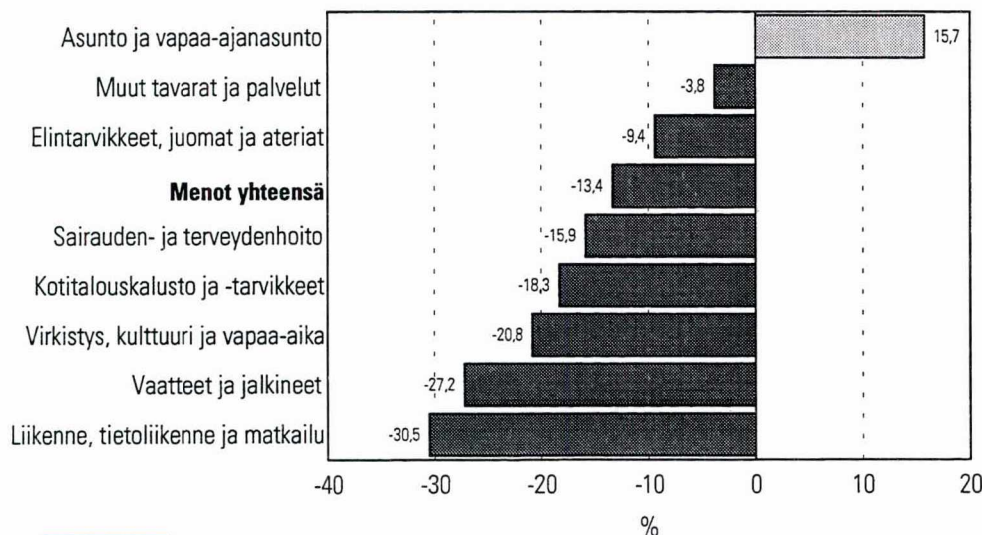
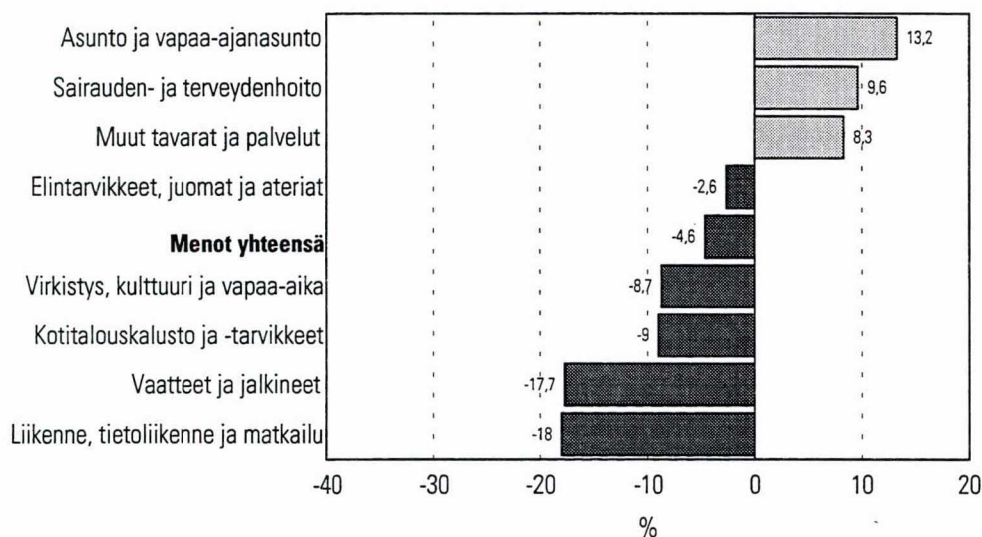
SVT

Tulot ja kulutus 1995:4
Inkomst och konsumtion
Income and consumption

Kotitaloustiedustelu

7.2.1995

Kotitalouksien kulutusmenojen muutos 1990–1994

Kotitalouksien kulutus supistunut ja elintarvikkeet palanneet suurimmaksi menoeräksi

Yksityisten kotitalouksien kulutusmenot vähenivät vuosina 1990–1994 reaalisesti 13 prosenttia. Kulutusmenot olivat viime vuonna yhteensä 97 300 markkaa kotitaloutta kohti. Eniten (31 %) tingittiin liikenne- ja matkailumenoista. Muita reaalisesti yli viidenneksellä supistuneita kulutuseriä ovat vaatteet ja jalkineet sekä virkistys, kulttuuri ja vapaa-aika. Asumiseen ja terveydenhoitoon kului enemmän rahaa kuin neljä vuotta sitten, mutta reaalisesti kasvoivat vain asumismenot, noin 16 prosenttia.

Tiedot perustuvat vuoden 1994 kotitaloustiedusteluun. Tutkimukseen haastateltiin noin tuhatta kotitaloutta tammi-kesäkuussa 1994. Lisäksi kukin kotitalous piti kirjaa menoistaan kahden viikon ajan. Tiedot on korotettu vastaamaan koko vuoden kulutusta. Tietojen perusteella Suomessa arvioidaan olevan noin 2 270 000 kotitaloutta. Niiden keskipöytä on noin 2,2 henkilöä.

Tammi-kesäkuun tietojen perusteella kotitalouksien suurimmaksi menoeräksi ovat palanneet

elintarvikkeet, juomat ja ateriat, joihin kului viime vuonna 23 700 markkaa eli neljännes kaikista menoista. Liikenteen, tietoliikenteen ja matkailun osuus oli 22 prosenttia. Kolmas suuri menoerä oli asuminen 19 prosentin osuudellaan. Muiden erien osuudet jäivät alle kymmenen prosentin.

Väestön sosioekonomisista ryhmistä vain maatalousyrittäjät ja eläkeläiset kykenivät keskimäärin nimellisesti lisäämään kulutustaan vuosina 1990–1994. Kun hintojen muutos otetaan huomioon, kaikkien sosioekonomisten ryhmien kulutus on kuitenkin vähentynyt.

Alueellisesti tarkasteltuna merkille pantavaa on se, että pääkaupunkiseudulla kokonaiskulutus kasvoi lamavuosina nimellisesti yli kolme prosenttia. Reaalisesti sielläkin oli laskua (6 %). Muualla Etelä-Suomessa sekä Pohjois-Suomessa kulutusmenot supistuivat reaalisesti lähes viidenneksen.

Taulukoissa 1 ja 2 on esitetty kotitalouksien keskimääräiset kulutusmenot ja -osuudet sosioekonomisen aseman mukaan ja suuralueittain.

Taulukko 1
Kulutusmenot ja -osuudet kotitaloutta kohti sosioekonomisen aseman mukaan 1994, mk ja %

	Kaikki kotitaloudet	Maatalousyrittäjät	Muut yrittäjät	Ylemmät toimihenkilöt	Alemmat toimihenkilöt	Työntekijät	Eläkeläiset	Työttömät	Muut
Kotitalouksia näytteessä	965	53	58	138	193	181	217	71	54
Kotitalouksia perusjoukossa	2 271 463	90 007	125 637	312 088	427 784	383 755	610 731	176 595	144 867
Kotitalouden keskipöytä	2,22	2,91	2,76	2,76	2,48	2,58	1,48	1,95	1,81
Menot yhteensä	97 260 100,0	116 769 100,0	139 048 100,0	148 015 100,0	110 840 100,0	109 565 100,0	55 605 100,0	70 506 100,0	75 089 100,0
Elintarvikkeet, juomat ja ateriat	23 684 24,4	27 852 23,9	29 824 21,4	34 481 23,3	26 395 23,8	27 565 25,2	15 064 27,1	17 973 25,5	17 520 23,3
Vaatteet ja jalkineet	5 577 5,7	6 111 5,2	10 503 7,6	8 787 5,9	6 084 5,5	6 018 5,5	3 562 6,4	2 617 3,7	3 490 4,6
Asunto ja vapaa-ajanasunto	18 344 18,9	17 990 15,4	23 470 16,9	25 867 17,5	20 980 18,9	20 935 19,1	10 744 19,3	16 158 22,9	17 972 23,9
Kotitalouskalusto ja -tarvikkeet	6 191 6,4	7 670 6,6	12 216 8,8	7 837 5,3	6 781 6,1	7 188 6,6	3 916 7,0	4 392 6,2	3 904 5,2
Sairausten- ja terveydenhoito	3 982 4,1	3 470 3,0	4 050 2,9	5 047 3,4	3 922 3,5	3 373 3,1	4 932 8,9	1 895 2,7	2 271 3,0
Liikenne, tietoliikenne ja matkailu	21 390 22,0	32 972 28,2	31 778 22,9	34 502 23,3	25 100 22,6	25 574 23,3	9 373 16,9	13 888 19,7	14 709 19,6
Virkistys, kulttuuri ja vapaa-aika	8 539 8,8	9 245 7,9	11 317 8,1	15 307 10,3	9 932 9,0	9 266 8,5	4 344 7,8	5 412 7,7	6 575 8,8
Muut tavarat ja palvelut	9 553 9,8	11 458 9,8	15 890 11,4	16 187 10,9	11 646 10,5	9 646 8,8	3 669 6,6	8 172 11,6	8 648 11,5

Taulukko 2
Kulutukset ja -osuudet kotitaloutta kohti suuralueittain 1994, mk ja %

	Koko maa	Pääkaupunki-seutu	Muu Etelä-Suomi	Väli-Suomi	Pohjois-Suomi
Kotitalouksia näytteessä	965	134	352	290	189
Kotitalouksia perusjoukossa	2 271 463	428 164	1 013 922	566 214	263 163
Kotitalouden keskikoko	2,22	2,06	2,18	2,28	2,48
Menot yhteensä	97 260	119 387	92 614	91 090	92 438
	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
Elintarvikkeet, juomat ja ateriat	23 684	25 716	23 789	22 114	23 349
	24,4	21,5	25,7	24,3	25,3
Vaatteet ja jalkineet	5 577	6 860	5 424	5 420	4 416
	5,7	5,7	5,9	5,9	4,8
Asunto ja vapaa-ajanasunto	18 344	24 484	17 486	15 775	17 189
	18,9	20,5	18,9	17,3	18,6
Kotitalouskalusto ja -tarvikkeet	6 191	7 815	5 495	6 407	5 768
	6,4	6,5	5,9	7,0	6,2
Sairausten- ja terveydenhoito	3 982	3 740	4 178	3 685	4 259
	4,1	3,1	4,5	4,0	4,6
Liikenne, tietoliikenne ja matkailu	21 390	28 578	19 119	20 300	20 793
	22,0	23,9	20,6	22,3	22,5
Virkistys, kulttuuri ja vapaa-aika	8 539	9 507	8 072	8 806	8 194
	8,8	8,0	8,7	9,7	8,9
Muut tavarat ja palvelut	9 553	12 688	9 052	8 585	8 471
	9,8	10,6	9,8	9,4	9,2

Auton hankinnasta ja ulkomaanmatkailusta tingittiin

Liikenne- ja matkailumenojen supistumisen syynä oli erityisesti kulkuneuvojen hankinnan ja ulkomaanmatkailun väheneminen. Esimerkiksi auton ostoon käytettiin keskimäärin 32 prosenttia vähemmän rahaa kuin vuonna 1990. Sen sijaan kulkuneuvojen huolto- ja korjauskustannukset sekä polttoainemenot ovat samaan aikaan jonkin verran lisääntyneet. Ilmeisesti varsinkin vanhojen autojen käyttöä on lamavuosina "tehostettu".

Kaikkein rajuimmin liikennemenoista ovat vähentyneet ulkomaanmatkailumenot: Kun vielä vuonna 1990 ulkomaille suunnattiin keskimäärin

5 400 markan edestä, oli summa viime vuoteen mennessä laskenut 3 300 markkaan kotitaloutta kohti. Loppuvuoden ja varsinkin heinä-elokuun matkat saattavat tosin hieman nostaa vuoden 1994 keskiarvoa. Valmis- eli seuramatkoihin käytettiin tutkimusvuonna 39 prosenttia vähemmän ja valuuttaa vaihdettiin peräti 43 prosenttia pienemmällä summalla kuin ennen lamavuosia.

Poikkeuksen liikennemenojen ryhmässä muodostavat tietoliikennemenot, sillä posti- ja puhelinmaksuihin käytetty rahamäärä on kasvanut neljässä vuodessa noin neljänneksen.

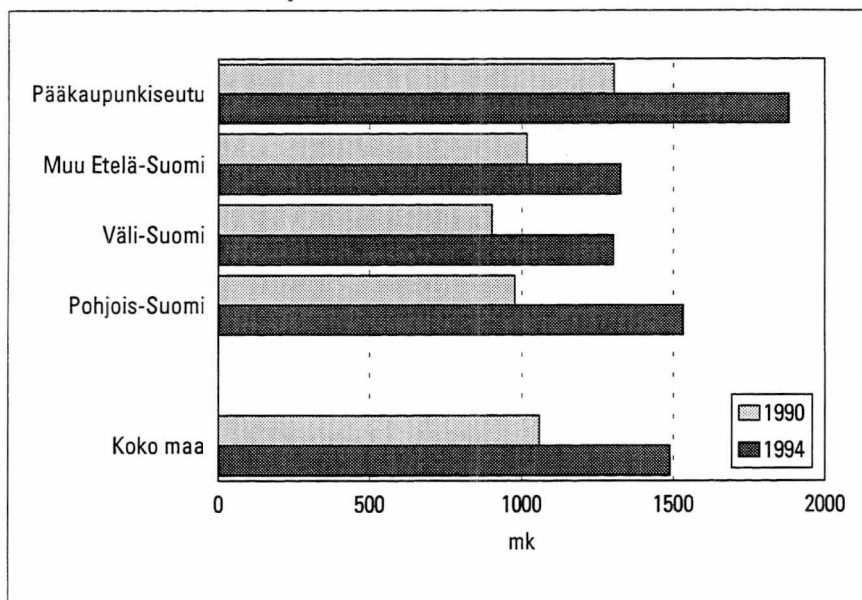
Vuokralla asuminen yleistynyt ja keskivuokra kohonnut nopeasti

Asumismenojen kasvun merkittävin (ja samalla ainoa) syy oli vuokralla asuvien kotitalouksien keskimääräisten vuokramenojen 41 prosentin nousu. Keskivuokra oli viime vuonna 1 490 markkaa kuukaudessa. Vapailta markkinoilta hankittujen vuokra-asuntojen keskivuokra kohosi neljässä vuodessa 46 prosenttia 1 760 markkaan kuukaudessa. Eniten keskivuokra on noussut Pohjois-Suomessa ja vähiten Etelä-Suomessa lukuunottamatta pääkaupunkiseutua (ks. kuvio 1). Toisaalta omien osakehuoneistojen keskimääräinen yhtiövastike oli viime vuonna noin viidenneksen korkeampi kuin vuonna 1990.

Nykyisin lähes joka kolmas kotitalous asuu vuokralla. Samalla omassa osakehuoneistossa asuvinen osuus on pienentynyt alle 30 prosentin. Vielä

vuonna 1990 tilanne oli päinvastainen. Omassa talossa asuvinen osuus ei ole neljässä vuodessa muuttunut.

Vuokralla asumisen yleistymisen ja vuokramenojen nousun taustalla on asuntomarkkinoiden rakennemuutos: Asuntokaupan tyrehdyttyä ja vuokrasääntelyn purkamisen myötä on vuokra-asuntojen tarjonta lisääntynyt 1990-luvun alussa kymmenillä tuhansilla asunnoilla. Vuokralle siirtyään nyt myös omistusasunnosta, jolloin yleensä päästään samalla eroon velkataakasta (vuokralla asuvista talouksista 99 prosenttia on asuntovelattomia). Ilmiö on ollut voimakkain Etelä-Suomessa. Varsinkin lapsiperheet ja alle 35-vuotiaiden viitehenkilöiden (suurituloisin) taloudet ovat lisänneet vuokralla asumista omistusasumisen kustannuksella.

Kuvio 1
Kaikkien vuokra-asuntojen keskimääräinen kuukausivuokra suuralueittain 1990 ja 1994

Suomalaiset syövät entiseen malliin mutta juovat miedompia

Elintarvikkeiden kulutuksen rakenteessa ei 1990-1994 tapahtunut suuria muutoksia. Lihan, leipä- ja viljatuotteiden, maidon sekä rasvojen ja öljyjen kulutusosuudet pienenevät hieman. Sitä vastoin juusto ja kasvikset ovat kasvattaneet osuuttaan.

Myös juomien kulutus on markkamääräisesti pysynyt suurinpiirtein ennallaan, mutta alkoholi-

juomien kulutuksen rakenteessa on tapahtunut merkittävää muutosta: Kotiin ostetun keskioluen kulutus on noussut 39 prosenttia samalla, kun A-oluen kulutus on romahtanut. Myös viinejä nautitaan aiempaa enemmän väkevien alkoholijuomien kustannuksella.

Entiset vaatteet saavat kelvata, eikä asunnon sisustamiseen tai vapaa-aikaan panosteta

Vaatemetot supistuivat vuosikymmenen alussa selvästi. Päälysvaatteisiin kotitaloudet käyttivät viime vuonna keskimäärin 3 200 markkaa, joka on yli neljänneksen vähemmän kuin vuonna 1990. Jalkineita ostettiin edelleen suunnilleen samalla summalla (1 000 mk) kuin ennen lamaa. Lisääntynyt kirpputorikauppa selittää osan vaate- ja jalkinekulutuksen kehityksestä.

Uusien huonekalujen sekä kotitalouskoneiden ja -laitteiden ostoja on vähennetty lähes viidenneksel-

lä ja entisten korjauksia lisätty lamavuosina. Mutta kodin kasveihin ja niiden hoitoon käytettiin viime vuonna keskimäärin yli tuhat markkaa entisen 600 markan sijasta.

Vapaa-ajan menotkin ovat kaikkiaan laskeneet, mutta esimerkiksi kotitietokoneisiin ja lemmikkieläimiin on silti sijoitettu aiempaa enemmän. Mikrotietokoneen tai sen oheislaitteen osti yli 100 000 kotitaloutta keskimäärin 7 900 markalla vuonna 1994.

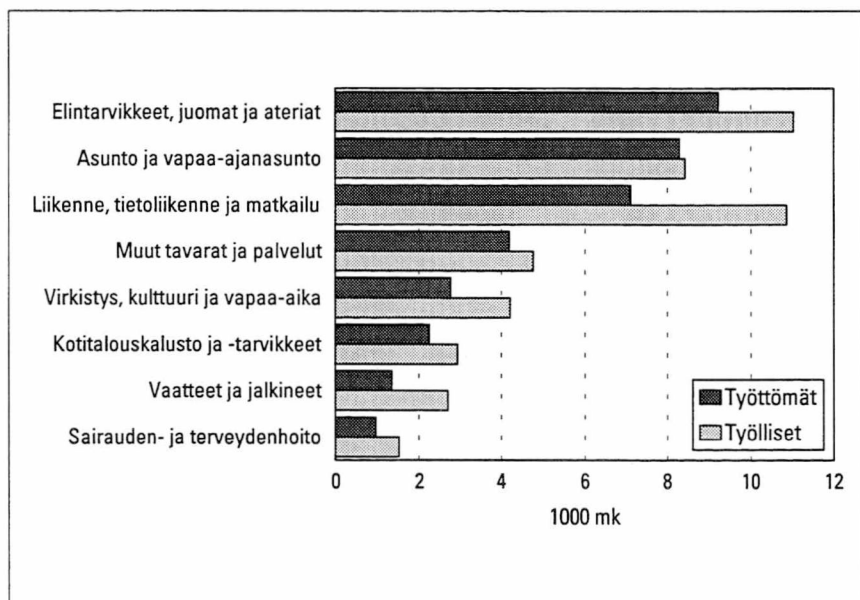
Työttömien rahat "välttämättömään"

Työttömien viitehenkilöiden kotitaloudet kuluttivat viime vuonna keskimäärin 70 500 markan edestä. Henkeä kohti tämä merkitsee 36 200 markkaa. Työttömillä tarkoitetaan tässä haastatteluhetkeä edeltävän vuoden aikana vähintään viisi kuukautta työttömänä olleita. Samaan aikaan työllisten taloudet käyttivät kulutukseen 46 500 markkaa henkeä kohti. Kuvioista 2 ilmenevät työttömien ja työllisten kulutuksen erot eri menoryhmien osalta.

Työttömien ja työllisten kotitalouksien kulutuksen rakenteessa on suuria eroja. Työttömillä kaikkein "välttämättömimmän" kulutuksen eli ruoan ja juomien sekä asumisen osuus oli lähes puolet kai-

kista kulutusmenoista, kun se työllisillä oli vähän yli 40 prosenttia. Liikenne- ja vaatemenojen sekä vapaa-ajan menojen osuudet olivat työttömien talouksilla pari kolme prosenttiyksikköä pienemmät kuin työllisillä.

Viime vuonna työttömien kotitalouksista joka kolmannessa oli pääasiainen elättäjä 45–55-vuotias. Toisaalta joka viides alle 25-vuotiaiden talouksista oli ollut työttömänä kauemmin kuin viisi kuukautta. Työttömien kotitaloudet olivat selvästi pienempiä kuin työllisten: niiden keskikoko oli noin kaksi henkeä, kun se työllisillä oli 2,6 henkeä. Lapsiperheitä työttömien talouksista oli vain 23 prosenttia.

Kuvio 2
Työttömien ja työllisten kotitalouksien kulutusmenot henkeä kohti menoerittäin 1994

Kestokulutushyödykkeiden omistus: kodintekniikka lisääntyi

Kestokulutushyödykkeiden omistus kuvaa omalta osaltaan kulutustapoja. Kotitaloustiedustelussa on ollut tietoja kestokulutushyödykkeiden omistuksesta vuodesta 1966 lähtien. Taulukosta 3 ilmenee, että tavalliset arkea helpottavat kodinkoneet ovat jo valtaosalla kotitalouksista, eikä niiden levinneisyydessä ole tapahtunut kuin hidasta lisäystä viime vuosina. Uudemmat tulokkaat kuten mikroaaltouunit, leipäkoneet ja astianpesukoneet ovat lama-vuosinakin jatkaneet voittokulkuaan. Mikrouunin omistaa nykyisin noin 70 prosenttia talouksista, ja koneella tiskaa noin 40 prosenttia.

Väritelevisio on lähes joka kodissa, eikä eri väestöryhmien välillä ole enää kovia suuria eroja sen omistamisessa. Tietyissä uutuushyödykkeissä levinneisyys kuitenkin vaihtelee paljon. Kun CD-soittimen omistaa keskimäärin 28 prosenttia talouksista,

eläkeläistalouksista se on vain kolmella prosentilla, eikä tämä osuus ole vuodesta 1990 juurikaan nous-
sut. Varttuneempi väki ei ole innostunut myöskään tietokoneista, kännyköistä tai videokameroista. Videonauhuri on kuitenkin viihdykkeenä yli viiden-
neksellä eläkeläistalouksista.

Mikrotietokone on 17 prosentilla maan 2,27 miljoonasta kotitaloudesta. Mikron selvästi suurin omistajaryhmä ovat ylemmät toimihenkilöt (41 %). Tämän lisäksi Nintendoilla, Segoilla yms. pelaa 13 prosenttia talouksista.

Puhelimella voi Suomessa soittaa jo lähes kaikkiin koteihin. Joissakin väestöryhmissä tavallinen puhelin on käytännöllisesti katsoen jokaisella. Matkapuhelin odottaa vielä lopullista läpimurtoaan yksityistalouksiin; sen omistaa nykyisin joka kymmenes talous.

Taulukko 3

Kestokulutushyödykkeiden omistus sosioekonomisen aseman mukaan 1990 ja 1994, % kotitalouksista

	Kaikki		Yrittäjät		Ylemmät toimihenkilöt		Alemmat toimihenkilöt		Työntekijät		Eläkeläiset	
	1990	1994	1990	1994	1990	1994	1990	1994	1990	1994	1990	1994
Väritelevisio	90	94	92	98	94	99	93	96	95	95	82	88
Videonauhuri	45	58	59	79	59	80	57	69	64	76	12	22
Videokamera	..	9	..	13	..	21	..	9	..	12	..	3
CD-soitin	11	28	15	33	24	48	15	36	13	42	2	3
Kotitietokone	16	25	24	32	37	47	19	31	16	30	1	2
– Pelitietokone	9	13	15	22	16	16	11	19	11	20	1	1
– Mikrotietokone	8	17	11	22	26	41	9	21	5	14	1	1
Jääkaappi	96	97	93	93	96	97	96	98	97	94	98	98
Pakastin	77	80	91	86	84	87	79	88	79	88	70	73
Mikroaaltouuni	52	69	63	77	67	82	62	77	64	83	27	46
Leipäkone	4	8	5	12	8	15	4	14	3	6	2	4
Yleiskone	39	43	53	54	51	54	42	59	44	54	23	24
Sähköopelukone	58	58	72	69	69	69	66	73	62	60	40	45
Pesukone	80	82	90	95	90	93	86	92	86	90	65	70
Astianpesukone	33	41	56	68	57	67	38	50	34	48	11	15
Puhelin	94	94	99	97	99	98	96	98	92	94	93	94
Matkapuhelin	7	10	21	24	17	14	7	12	4	10	1	4
Modeemi	..	5	..	8	..	16	..	4	..	1	..	0
Vaihdepyörä	57	63	66	67	83	84	76	82	72	77	18	24
Auto	64	65	87	86	73	75	70	76	82	80	35	38
Moottori- tai purjevene	15	14	21	22	20	15	13	12	15	18	11	12

Tietojen luotettavuudesta

Vuoden 1994 kotitaloustiedustelun ennakkoaineiston pienuuden (tuhat taloutta) ja vastauskadon vinnouden vuoksi edellä esitettyihin kulutus- ja omistustietoihin sisältyy vaihtelevansuuruista virhettä, mikä on syytä muistaa tietoja tulkittaessa. On myös paljon erilaisia kausihyödykkeitä (esim. joulukinkku), joiden kulutus ei voinut osua edustavasti tammi-kesäkuussa 1994 tehtyihin haastatteluihin ja tilinpitoihin.

Kotitaloustiedustelun lopulliset tiedot koko vuoden 1994 ja noin 2 300 talouden kulutuksesta valmistuvat syksyllä 1995. Lopulliset tiedot saattavat ylittää tässä julkaisussa esitetyt ennakkotiedot jonkin verran, sillä yksityinen kulutus on eri lähteiden mukaan ollut selvässä nousussa viime kuukausina. Kotitaloustiedustelu tehdään tästä lähtien joka vuosi.

SVT Suomen Virallinen Tilasto
Finlands Officiella Statistik
Official Statistics of Finland

Tulot ja kulutus 1995:4
Inkomst och konsumtion
Income and consumption

Tiedustelut – Förfrågningar – Inquiries:

Pertti Kangassalo
Markku Säylä
(90) 17 341

9 789517 270373